

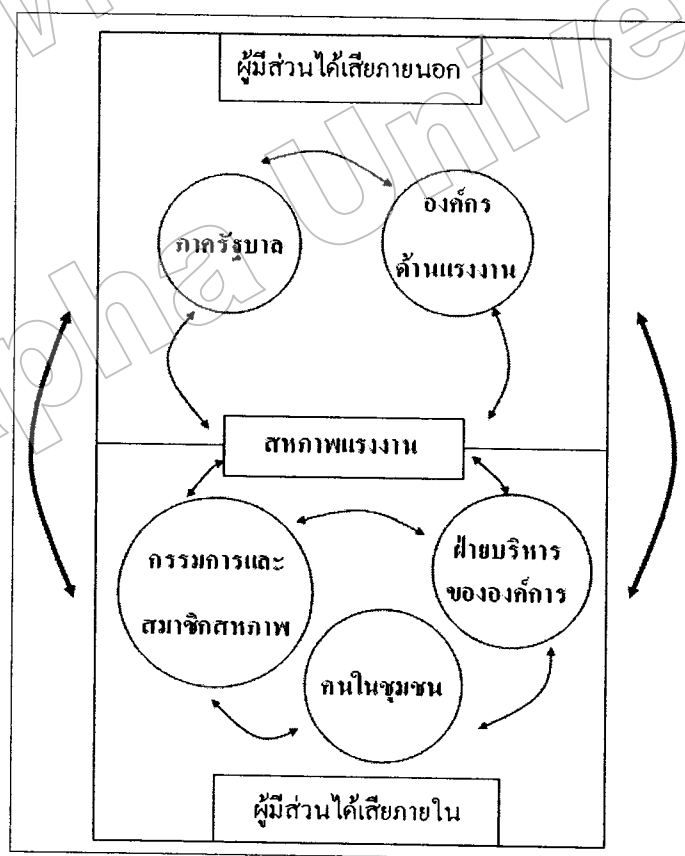
บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์คณะกรรมการและสมาชิก สหภาพแรงงานที่ศึกษาโดยการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview) และการสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นรายบุคคล (In - depth Interview) รายละเอียดปรากฏดังต่อไปนี้

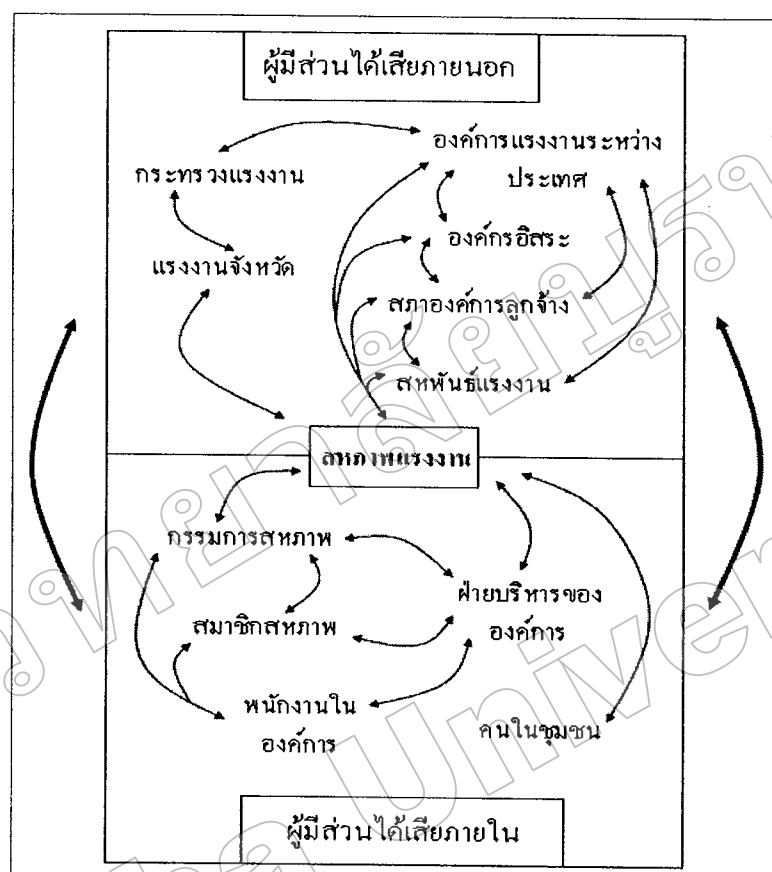
ประชากรในการวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stake Holder Theory) ทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนด กลุ่มประชากรที่มีส่วนได้เสียกับการจัดตั้งและดำเนินการของสหภาพแรงงานออกเป็น 5 กลุ่ม โดยแสดงดังภาพที่ 3-1 ดังนี้

ภาพที่ 3-1 แบบจำลองกลุ่มที่มีส่วนได้เสียกับการจัดตั้งและดำเนินการของสหภาพแรงงาน

จากภาพข้างต้น ผู้วิจัย ได้กำหนดรายละเอียดของผู้มีส่วนได้เสียในแต่ละกลุ่ม ซึ่งแสดงได้ตามภาพที่ 3-2 ดังนี้

ภาพที่ 3-2 แบบจำลองรายละเอียดของผู้ที่มีส่วนได้เสียกับการจัดตั้งและดำเนินการของสหภาพแรงงานในแต่ละกลุ่ม

เนื่องจากข้อจำกัดทางทรัพยากรทั้งด้านเวลา และกำลังคน ทำให้ผู้วิจัยพิจารณาเลือกกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดตั้งสหภาพแรงงานที่ใกล้ชิดมากที่สุด คือ กลุ่มกรรมการและสมาชิกสหภาพแรงงาน มาทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ตัวอย่างที่เข้าร่วมการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ประธานสหภาพแรงงานคนปัจจุบัน อดีตประธานสหภาพแรงงาน เลขานุการ กรรมการผู้ร่วมก่อตั้งสหภาพแรงงาน และอนุกรรมการสหภาพแรงงาน ของสหภาพแรงงานที่ทำการศึกษารวม 12 คน

ขนาดตัวอย่างและวิธีการเลือกตัวอย่าง

1. ขนาดตัวอย่างที่กำหนดไว้ คือ กรรมการและสมาชิก ของสหภาพแรงงานที่
ทำการศึกษา จำนวน 12 คน

2. การเลือกตัวอย่าง มีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) แบบ
เจาะจงโดยใช้เกณฑ์อายุการเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงานตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป หรือเป็น
กรรมการบริหารสหภาพแรงงานในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ 3-1 ดังนี้

ตารางที่ 3-1 รายละเอียดของตัวอย่างประชากรที่เข้าร่วมการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

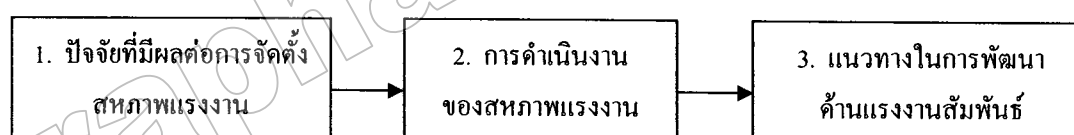
ลำดับที่	ตำแหน่ง ในปัจจุบัน	ตำแหน่ง สูงสุด ในอดีต	อายุการเป็น สมาชิก สหภาพแรงงาน (ปี)	มีบทบาทในการ ร่วมก่อตั้งสหภาพ แรงงานในอดีต	มีบทบาทในการ ร่วมก่อตั้งสหภาพ แรงงานในปัจจุบัน
1	ประธาน คนที่ 3	กรรมการ	6	ใช่	ใช่
2	เลขานุการ	กรรมการ	6	ไม่ใช่	ใช่
3	รองประธานฝ่าย วิชาการ	กรรมการ	5	ไม่ใช่	ใช่
4	นายทะเบียน	กรรมการ	6	ไม่ใช่	ใช่
5	-	ประธาน คนที่ 1	6	ใช่	ใช่
6	กรรมการ ฝ่ายคุ้มครอง แรงงาน	ประธาน คนที่ 2	6	ใช่	ใช่
7	กรรมการ ฝ่ายคุ้มครอง แรงงาน	กรรมการ	6	ไม่ใช่	ใช่
8	กรรมการฝ่าย ประชาสัมพันธ์	กรรมการ	2	ไม่ใช่	ใช่

ตารางที่ 3-1 (ต่อ)

ลำดับที่	ตำแหน่ง ในปัจจุบัน	ตำแหน่ง สูงสุด ในอดีต	อายุการเป็น สมาชิก สหภาพแรงงาน (ปี)	มีบทบาทในการ ร่วมก่อตั้งสหภาพ แรงงานในอดีต	มีบทบาทในการ ร่วมก่อตั้งสหภาพ แรงงานในปัจจุบัน
9	กรรมการฝ่าย ความปลอดภัย	กรรมการ	5	ไม่ใช่	ใช่
10	อนุกรรมการ	อนุกรรมการ	6	ใช่	ไม่ใช่
11	อนุกรรมการ	สมาชิก	5	ไม่ใช่	ไม่ใช่
12	สมาชิก	สมาชิก	5	ไม่ใช่	ไม่ใช่

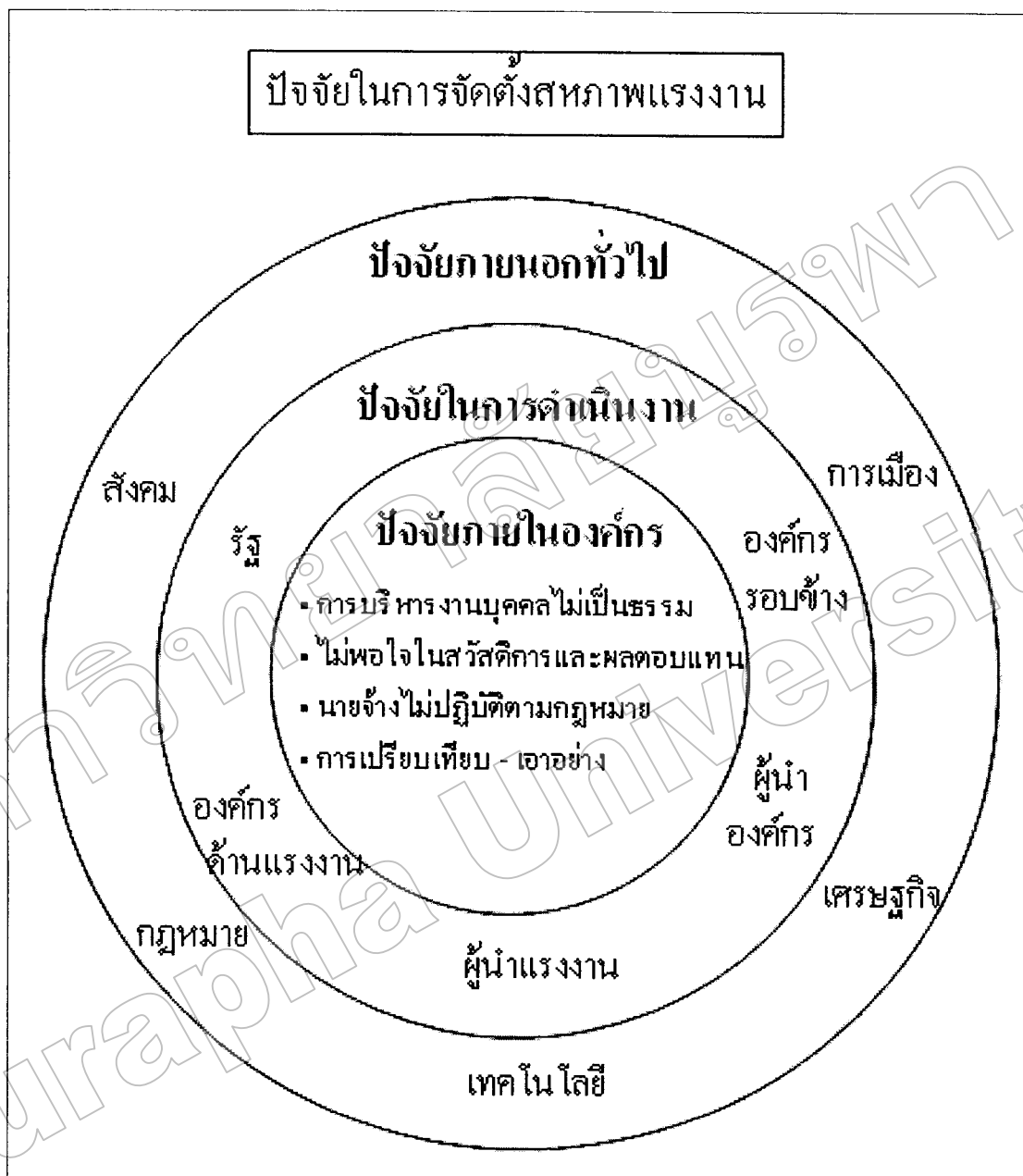
กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดเบื้องต้นโดยพิจารณาในแง่ของความต่อเนื่องของปรากฏการณ์ที่ศึกษามีสาระสำคัญ 3 ประการ ซึ่งแสดงได้ตามภาพที่ 3-3 ดังนี้

ภาพที่ 3-3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้งสหภาพแรงงาน สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้งสหภาพแรงงานนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากงานวิจัย และเอกสารทางวิชาการ ผู้วิจัยได้สร้างแบบจำลอง (Model) ปัจจัยในการจัดตั้งสหภาพแรงงานเบื้องต้นเพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งแสดงได้ตามภาพที่ 3-4 ดังนี้

ภาพที่ 3-4 ปัจจัยในการจัดตั้งสหภาพแรงงาน

จากแบบจำลองข้างต้นซึ่งอาศัยสภาพแวดล้อม(Environment) เป็นกรอบแนวคิด สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้งสหภาพแรงงานนั้นแบ่งออกเป็น 2 ส่วนสำคัญคือ

1. ปัจจัยภายในองค์กร ซึ่งประกอบด้วย
  - 1.1 การบริหารงานบุคคลที่ไม่เป็นธรรม

- 1.2 ไม่พอใจในสวัสดิการและผลตอบแทน
- 1.3 นายจ้างไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย
- 1.4 การเปรียบเทียบ – เอาอย่าง
2. ปัจจัยภายนอกองค์กร ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนย่อยคือ
  - 2.1 ปัจจัยภายนอกทั่วไป (General Environment) ได้แก่
    - 2.1.1 สังคม (Social)
    - 2.1.2 การเมือง (Political)
    - 2.1.3 เศรษฐกิจ (Economy)
    - 2.1.4 เทคโนโลยี (Technology)
    - 2.1.5 กฎหมาย (Legal)
  - 2.2 ปัจจัยในการดำเนินงาน (Operation Environment) ได้แก่
    - 2.2.1 รัฐ
    - 2.2.2 องค์กรด้านแรงงาน
    - 2.2.3 ผู้นำแรงงาน
    - 2.2.4 ผู้นำองค์กร
    - 2.2.5 องค์กรรอบข้าง

2. การดำเนินงานของสหภาพแรงงาน การดำเนินงานของสหภาพแรงงานนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากงานวิจัย และเอกสารทางวิชาการ ประกอบกับผลสรุปที่ได้เกิดขึ้นในระหว่างการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในระหว่างการลงภาคสนามในการสัมภาษณ์ จากนั้นนำมาสร้างเป็นแบบจำลอง (Model) เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อรูปแบบการดำเนินงานของสหภาพแรงงาน โดยพิจารณาจากปรากฏการณ์ที่ค้นพบและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของแต่ละประเด็นเข้าด้วยกัน ดังแสดงไว้ในภาพที่ 4-1

3. แนวทางในการพัฒนาด้านแรงงานสัมพันธ์ สำหรับแนวทางในการพัฒนาด้านแรงงานสัมพันธ์นั้นผู้วิจัยใช้ผลสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์และข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างผู้ร่วมในการศึกษาครั้งนี้มาสรุปผล เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านแรงงานสัมพันธ์ภายในองค์กร

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยครั้งนี้ได้อาศัยแหล่งข้อมูล 2 แห่งที่สำคัญ ได้แก่

1.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลในการสัมภาษณ์ คณะกรรมการ อนุกรรมการ และสมาชิกสหภาพแรงงานที่ทำการศึกษา ซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อในการวิจัยโดยตรง

1.2 แหล่งทุติยภูมิ เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร มุ่งรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่นอกเหนือจากการสัมภาษณ์รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ข้อมูลเอกสารจะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1.2.1 เอกสารขั้นต้น ได้แก่ ข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ เช่น ระเบียบข้อบังคับของสหภาพแรงงาน, รายงานการประชุมของสหภาพแรงงาน, วารสารและเอกสารเผยแพร่ของสหภาพแรงงานและของบริษัทฯ

1.2.2 เอกสารชั้นรอง ได้แก่ ข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว เช่น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงงานสัมพันธ์และสหภาพแรงงาน บทความทางวิชาการ รายงานประจำปีของกระทรวงแรงงาน

2. วิธีการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 วิธีที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

2.1.1 การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการดังกล่าวกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรรมการ อนุกรรมการ และสมาชิกสหภาพแรงงาน

2.1.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (In - dept Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการดังกล่าวกับกลุ่มตัวอย่างที่ดำรงตำแหน่งประธาน อดีตประธานสหภาพ และผู้ร่วมก่อตั้งสหภาพแรงงาน

โดยผู้วิจัยได้บันทึกการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียงเพื่อความถูกต้องของข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยจะไม่เปิดเผยชื่อหรือข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่จะทำให้บ่งบอกได้ว่าใครเป็นผู้ให้คำสัมภาษณ์ดังกล่าวไว้ในงานวิจัยฉบับนี้

2.2 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 ค้นคว้าความเป็นมาและความหมายของสหภาพแรงงานจากเอกสารและตำราวิชาการ

2.2.2 ศึกษาข้อมูลจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงงานสัมพันธ์ และสหภาพแรงงาน

2.2.3 ติดต่อขอข้อมูลเกี่ยวกับสหภาพแรงงาน อัตราการเติบโตของสหภาพแรงงานจากสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน จังหวัดระยอง และกระทรวงแรงงาน

2.2.4 ศึกษาประวัติความเป็นมาของสหภาพแรงงานที่ทำการศึกษาโดยการปรึกษาและพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายทรัพยากรบุคคลที่ทราบประวัติความเป็นมาในการจัดตั้งสหภาพแรงงานของบริษัทที่เป็นสนามในการศึกษาครั้งนี้

2.2.5 กำหนดหัวข้อสัมภาษณ์แบบกลุ่มเจาะลึก และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล ในกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียตามกรอบแนวคิดของทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Theory)

2.3 แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ในการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group Interview) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล เพื่อวิเคราะห์ถึงแนวความคิดตลอดจนมูลเหตุจูงใจและปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้งสหภาพแรงงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ ภาคตะวันออก ผู้วิจัยมีแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อแสวงหาคำตอบ โดยกำหนดขึ้นตามขบวนการทฤษฎีเชิงระบบ (Systematic Approach) โดยมุ่งเน้นเพื่อหาคำตอบ 3 ส่วน ได้แก่

2.3.1 คำถามหลักที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้งสหภาพแรงงานมีอะไรบ้าง เป็นอย่างไร

คำถามตะล่อม (Probe)

2.3.1.1 พนักงานในองค์กรมีผลทำให้เกิดการจัดตั้งสหภาพแรงงานอย่างไร

2.3.1.2 ฝ่ายบริหารในองค์กรมีส่วนทำให้เกิดการจัดตั้งสหภาพแรงงานอย่างไร

2.3.1.3 ระบบการบริหารและจัดการในองค์กรมีผลทำให้เกิดการจัดตั้งสหภาพแรงงานอย่างไร

2.3.1.4 สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร การเมือง เศรษฐกิจ เอื้อให้เกิดการจัดตั้งสหภาพแรงงานอย่างไร

2.3.1.5 องค์กรอิสระ และสื่อมวลชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานของสหภาพแรงงาน อย่างไร

2.3.1.6 สาเหตุอื่น ๆ ของการจัดตั้งสหภาพแรงงานมีอะไรบ้าง

2.3.2 คำถามหลักที่ 2 ผลการดำเนินงานของสหภาพแรงงานเป็นอย่างไรบ้าง

คำถามตะล่อม (Probe)

2.3.2.1 ผู้มีหน้าที่ในการบริหาร และกำหนดนโยบายของสหภาพคือใคร

2.3.2.2 การจัดตั้งสหภาพแรงงาน ได้ดำเนินไปตามกฎหมายและวัตถุประสงค์ที่แท้จริงอย่างไร

2.3.2.3 สหภาพแรงงานมีบทบาทนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างไร

2.3.3 คำถามหลักที่ 3 แนวทางในการพัฒนาด้านแรงงานสัมพันธ์ควรเป็นอย่างไร

คำถามตะล่อม (Probe)

2.3.3.1 ผลกระทบที่เกิดจากการจัดตั้งสหภาพแรงงานเป็นอย่างไร

2.3.3.2 บทบาทของสหภาพแรงงาน ในสถานประกอบการอุตสาหกรรม
ยานยนต์ควรเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด

2.3.3.3 การพัฒนาแรงงานสัมพันธ์ ในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมยานยนต์ควร
ดำเนินการอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

2.3.3.4 ภาคเอกชน ภาครัฐ และสถาบันการศึกษาควรมีบทบาทใน
การสนับสนุนในเรื่องการดำเนินงานด้านแรงงานสัมพันธ์ และการจัดตั้งสหภาพแรงงานอย่างไร
เพราะเหตุใด

2.4 การตรวจสอบเพื่อหาความเชื่อถือได้ของข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดวิธีในการยืนยัน
ความเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการใช้คำถามย้ำและคำถามตะล่อมเพื่อดึงข้อมูลรายละเอียดออกมาใน
ระหว่างทำการสัมภาษณ์ ถอดเทปบันทึกจากการสัมภาษณ์คำต่อคำเพื่อนำมาวิเคราะห์คำพูด และนำ
ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ส่งกลับไปให้ผู้คนที่ให้การสัมภาษณ์ทำการตรวจสอบและรับรองความ
ถูกต้อง โดยการอ่านข้อมูลดังกล่าว พร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วงหรือยอมรับข้อมูลที่นำเสนอ
ตลอดจนทำการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลาย ๆ คนในเรื่องเดียวกัน
โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบข้อมูลให้เกิดความมั่นใจในความเชื่อถือได้ของข้อมูล เพื่อตรวจสอบ
ความครบถ้วนของข้อมูล และเพื่อประเมินคุณภาพของข้อมูลว่าอยู่ในระดับที่จะนำมาวิเคราะห์และ
ตอบปัญหาของการวิจัยได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เรียกว่า “Content Analysis” โดย
วิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวตามแนวทางกรอบ
แนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ที่ได้กล่าวมาข้างต้น โดยเป็นกระบวนการวิเคราะห์
ข้อมูลที่ดำเนินการควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ขั้นต้นจนถึงขั้นสุดท้าย แล้วจึงสรุปเป็น
ประเด็นต่าง ๆ โดยการเชื่อมโยงเข้ากับกรอบแนวคิดในการวิจัยและรูปแบบในการวิจัยที่ผู้วิจัยได้
สร้างขึ้น โดยการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว จะมีขั้นตอนที่สำคัญคือ

1. การจัดบันทึกประกอบกับการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์
2. การจัดหมวดหมู่ข้อมูล
3. การตีความข้อมูล

ข้อจำกัดในการวิจัย

ข้อจำกัดในการวิจัย (Limitations) ที่สำคัญ ได้แก่

1. ข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการศึกษาวิจัยและความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลภายนอกองค์กร ทำให้การวิจัยในครั้งนี้จึงมีขอบเขตเฉพาะ การศึกษาในกลุ่ม กรรมการและสมาชิกสหภาพแรงงานเท่านั้น ดังนั้นผลที่ได้จากการวิจัยจึงเป็นข้อมูลที่สะท้อนจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น
2. องค์กรตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นองค์กรธุรกิจประเภทอุตสาหกรรมการผลิตรถยนต์เท่านั้น ดังนั้นข้อมูลที่ได้จึงไม่สามารถอ้างอิงกับองค์กรประเภทธุรกิจอื่น ๆ ได้ เช่น ธุรกิจงานบริการ
3. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาองค์กรเพียงองค์กรเดียว ดังนั้น ข้อค้นพบบางประการจึงไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับองค์กรอื่น ๆ ที่มีปัจจัยทางสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน